

Μία συζήτηση με τον Νίκο Αργυρόπουλο και τον Κωνσταντίνο Αλαβάνο
(Αναδημοσίευση από την εφημερίδα ΑΓΩΝΑΣ του 1981)

Ναύαρχος Παπαθανασίου

Έτσι έγινε το κίνημα του Ναυτικού

Έχουν υποστηρίξει, ότι η Ιστορία διδάσκει ένα μόνο, πως δεν διδάσκει τίποτα. Η πολιτική κατάσταση της χώρας σήμερα, το επιβεβαιώνει: σήμερα γίνονται τα χθεσινά λάθη- απ' όλους. Και από τη δικτατορία δεν έχουν περάσει παρά επτά μόλις χρόνια.

Ο ΑΓΩΝΑΣ, από τη μέρα της έκδοσής του, κάνει προσπάθεια, κυρίως με τις συνεντεύξεις του, να διατηρήσει τα ιστορικά γεγονότα- στο μέτρο των δυνάμεών του. Και την ιστορική μνήμη.

Η μαρτυρία που ακολουθεί είναι για το Κίνημα του Ναυτικού κατά της Χούντας. Μιλάει ένας από τους πρώτους του, ο Μιλτιάδης Παπαθανασίου. Ο Μιλτιάδης Παπαθανασίου ήταν τότε νέος αντιπλοίαρχος. Σήμερα είναι συνταξιούχος ναύαρχος. Επίσης νέος. Η δικτατορία τότε τον είχε αποτάξει. Η δημοκρατία σήμερα τον αποστράτευσε. Μέθοδοι παράλληλοι.

- *Πριν λίγο καιρό ήταν η επέτειος του κινήματος του Ναυτικού κατά της Χούντας. Έχουν περάσει πια οχτώ χρόνια. Τι αισθάνεσαι, ναύαρχε, κάθε φορά αυτές τις μέρες;*

Συγκίνηση. Γεμίζω αναμνήσεις και συγκίνηση. Πόσο μεγάλη ήταν η αγωνιστική διάθεση όλων μας, τότε! Πιστεύω, ότι το κίνημα του Ναυτικού είναι από τις πιο σημαντικές πράξεις.

-*Σημαντική πράξη, μα εσείς που την κάνατε δικαιωθήκατε;*

Η δικαίωσή μας βρίσκεται στο ότι μετά από 14 μήνες η Χούντα έπεφτε. Είναι μικρή ικανοποίηση αυτή; Το κίνημα αποτέλεσε την αιτία ραγδαίων πολιτικών εξελίξεων. Να τις αναφέρω; Οχτώ μέρες αργότερα ο Παπαδόπουλος καταργεί τη μοναρχία. Στις επόμενες βδομάδες κάνει δημοψήφισμα, γίνεται Πρόεδρος Δημοκρατίας, δίνει Αμνηστία, αναγγέλλει χρονοδιάγραμμα πολιτικών εξελίξεων. Ήταν η αρχή του τέλους.

- *Νομίζετε, ότι έχει αναγνωρισθεί από τις μεταπολιτευτικές κυβερνήσεις η προσφορά σας;*

Α, όχι. Σε προσωπικό επίπεδο αισθάνομαι πικρία. μα ας μην μπούμε στην κουβέντα αυτή.

-*Ναι, ας μείνουμε στο Ναυτικό. Υπάρχει η εντύπωση, πως το Ναυτικό έδειξε μεγάλη εχθρότητα απέναντι στη δικτατορία. Είναι αλήθεια;*

Και βέβαια είναι αλήθεια. Φάνηκε από την πρώτη στιγμή. Ο αρχηγός του ΓΕΝ, ο ναύαρχος Εγκολφόπουλος, εισηγήθηκε στο Βασιλιά, την πρώτη μέρα, να μην ορκίσει την Κυβέρνηση των πραξικοπηματιών. Μα δεν ήταν το μόνο. Σ' όλη την εφταετία σταθήκαμε αντίθετοι. Να θυμίσω τη δίκη των υπαξιωματικών μας που ανήκαν στη «Δημοκρατική Άμυνα»; Να σας θυμίσω το κίνημα του '69, που προετοιμάζε ο πλοίαρχος Σούλης; Να σας θυμίσω τη στάση του ανθυποπλοίαρχου Κακαρά, που μέσα στο καρέ των αξιωματικών πέταξε το τάβλι στο απριλιανό πουλί; Στις 14 Δεκεμβρίου του '67 ήρθε ο Παπαδόπουλος στο Ναύσταθμο, για να μιλήσει στους αξιωματικούς. Στο τέλος της ομιλίας του, ένας μόνον φώναξε «ζήτω». Οι άλλοι μείναμε σιωπηλοί. Και παγεροί.

-*Που θα πρέπει να αποδοθεί αυτή η «άλλη αντίληψη», η δική σας;*

Το Ναυτικό σήκωσε το μεγαλύτερο βάρος του αγώνα στη Μέση Ανατολή. Εκεί πολέμησαν αξιωματικοί που ανήκαν σε όλες τις πολιτικές παρατάξεις. Και απότακτοι του κινήματος του '36. Όλοι μαζί. Έτσι εξασφαλίστηκε η ενότητα στο Σώμα. Ύστερα, εμείς δεν πήραμε μέρος στον εμφύλιο πόλεμο. Συνεπώς, δεν επιβαρυνθήκαμε με πάθη και φανατισμούς. Θυμάμαι τη δίκη του ΑΣΠΙΔΑ. Κατηγορήθηκαν αξιωματικοί από συναδέλφους τους, γιατί διάβαζαν κάποιες συγκεκριμένες εφημερίδες. Είναι αδιανόητο. Εμείς διαβάζουμε τις εφημερίδες της αρεσκείας μας. Και συζητάμε ελεύθερα. Αποτελεί παράδοση αυτό. Είναι, λοιπόν, φυσικό να μας βρίσκει αντιπάλους κάθε ανελεύθερη κατάσταση.

-Και η δικτατορία πως αντέδρασε στην αντίθεσή σας;

Δεν μας είχε εμπιστοσύνη. και το έδειχνε. Να σας πω ένα περιστατικό χαρακτηριστικό. Στις αρχές Απριλίου του '73 εντάχθηκαν στο Στόλο νέες μονάδες, που μόλις τότε είχαν παραληφθεί. Για την τελετή, κατέβηκαν στου Σκαραμαγκά ο Παπαδόπουλος, ο Ζωιτάκης, ο Αγγελής και άλλοι. Μαζί τους έφτασαν και τρία τανκς, που στάθηκαν στην είσοδο του στρατοπέδου. Για να τους προστατεύσουν. Και ένα άλλο περιστατικό. Το γραφείο του Αρχηγού του ΓΕΝ επικοινωνούσε από πάντα, με εσωτερική πόρτα, με το Γραφείο του Υπουργού Εθνικής Αμύνης. Έ, κατά τη δικτατορία, η πόρτα αυτή είχε καταργηθεί, είχε κλειδωθεί.

- Το αξιόμαχο του Ναυτικού επηρεάστηκε από την περίοδο εκείνη;

Όχι, δεν είχε επηρεασθεί. Κάναμε σαφώς διάκριση: άλλο πράγμα η δικτατορία και άλλο οι υποχρεώσεις μας απέναντι στο όπλο.

-Και οι αξιωματικοί του επηρεάστηκαν;

Δυστυχώς, κάποιοι ναι. Ήταν κατ' εξοχήν περίοδος ανάμειξης της πολιτικής στις Ένοπλες Δυνάμεις. Για να είμαι δίκαιος, η ηγεσία μας έκανε προσπάθειες να κρατηθεί το Σώμα μακριά. Μα πλάι στη Διοίκηση, δημιουργήθηκε μία Παραδιοίκηση: εγκάθετοι που ακολούθησαν τη μέθοδο της κολακείας, του χαφιεδισμού, για να κάνουν καριέρα. Καριέρα, με μοναδικό κριτήριο την «προσήλωση στις αρχές της Επανάστασης». Άνοιξε χάσμα μεταξύ μας. Ευτυχώς που ήταν λίγοι.

-Ναύαρχε, ας έρθουμε στο κίνημα του '73. Η καταγραφή των λεπτομερειών του έχει ενδιαφέρον. Πότε άρχισε να εκκολάπτεται η ιδέα;

Από την αρχή της δικτατορίας. Μια πρώτη εκδήλωση ήταν, όπως είπα, οι προσπάθειες του Σούλη, στο '69. Η πρόωρη αποκάλυψη απλώς μας υποχρέωσε να αναβάλλουμε γι' αργότερα. Για χρόνο περισσότερο κατάλληλο, όταν κυβερνήτες των αντιτορπιλικών θα γίνονταν η τάξη μας, η τάξη του '48. χωρίς αντιτορπιλικά, κίνημα Ναυτικού δεν γίνεται.

-Και γιατί η τάξη του '48;

Αυτού που προβλέπονταν να αναλάβουν τα αντιτορπιλικά, από την τάξη του '48, ήταν στενοί φίλοι μεταξύ τους. Και είχαν επαφές, είχαν δημιουργήσει πυρήνα.

-Σε σένα, ναύαρχε, πότε έγινε γνωστό το σχέδιο;

Το 1970. Ήμουν τότε στη Γερμανία. Είχα πάει για να εποπτεύσω στην κατασκευή των υποβρυχίων τα οποία είχαμε παραγγείλει. Το έμαθα από τον Σέκερη, που ήρθε να με αντικαταστήσει.

-Η συνέχεια ποια είναι;

Το Μάιο του '72 οι συμμαθητές μου παρέλαβαν τα αντιτορπιλικά. Και αρχίζει η μύηση και η στρατολόγηση. Το Δεκέμβριο, η οργάνωση παίρνει συγκεκριμένη μορφή. Συγκροτείται Διευθυντική Επιτροπή, που θα είχε....

-Από ποιους απαρτίσθηκε η Διευθυντική Επιτροπή;

Από τον Κώστα Κουσουρή, τον Τάκη Μάλλιαρη, τον Αλέκο Παπαδόγκωνα, τον Νάσο Γκιόγκεζα, τον Αριστείδη Κολιγιάννη και μένα, σαν αρχαιότερο από τους μηχανικούς. Αργότερα προστέθηκε κι ο Σταύρος Αργυρίου.

-Είχατε όλοι την ίδια πολιτική τοποθέτηση;

Όχι, είχαμε διάφορες πολιτικές πεποιθήσεις.

-Στη Διευθυντική Επιτροπή έγινε κάποια κατανομή αρμοδιοτήτων;

Ασφαλώς. Ο Παπαδόγκωνας είχε την ευθύνη των επαφών και των διασυνδέσεων. Ο Κολιγιάννης ήταν αρμόδιος για την έκδοση της Διαταγής Επιχειρήσεων, ο Αργυρίου είχε την ευθύνη της εξόδου των πλοίων από τον Ναύσταθμο κι εγώ τη Διοικητική Μέριμνα. Άλλες αρμοδιότητες δόθηκαν σε συναδέλφους εκτός της Διευθύνουσας Επιτροπής: στον Γιάννη Σταθόπουλο ανατέθηκε να βοηθήσει με τις κατάλληλες μεταθέσεις αξιωματικών, στον Πιέρρο Παναγιωταρέα ανατέθηκε η ευθύνη της ετοιμότητας των πλοίων, στον Κώστα Καταλά το σχέδιο συνεννόησης των πλοίων.

-Και οι πολιτικοί πως αναμείχθηκαν;

Την επικοινωνία μαζί τους έκανε ο Παπαδόγκωνας. Από τον κ. Αβέρωφ ζητήθηκε να έχει επαφές με το εξωτερικό και να εξασφαλίσει πολιτική κάλυψη του κινήματος. Από τον κ. Στράτο ζητήθηκε οικονομική ενίσχυση.

-Το Εξωτερικό ανταποκρίθηκε;

Οι επαφές με το Βασιλιά δεν είχαν το αποτέλεσμα που περιμέναμε. Αρχικά αρνήθηκε. Άλλαξε στάση και μας έστειλε μήνυμα ενθάρρυνσης μόνον δυο-τρεις μέρες πριν από το χρονικό σημείο που είχαμε ορίσει να εκδηλωθούμε. Ο κ. Καραμανλής απάντησε, ότι θα είναι διατεθειμένος να μας καλύψει μόνον αν πρόκειται για σοβαρή ενέργεια.

-Ναύαρχε, πόσοι από τους αξιωματικούς είχαν μνηθεί;

Περιοριστήκαμε στους μάχιμους και στους μηχανικούς. Οι άλλες ειδικότητες αποκλείστηκαν. Και από πλευράς βαθμού από υποπλοίαρχο μέχρι και πλοίαρχο. Το σύνολο των αξιωματικών αυτής της κατηγορίας είναι 350 περίπου. Τελικά, εντάχθηκαν γύρω στους 110. Σε άλλους 30-40 είχαμε κάνει συζήτηση, αλλά δε δέχτηκαν να μετάσχουν- όμως κράτησαν το στόμα τους κλειστό, το μυστικό δε διέρρευσε.

-Το μυστικό διέρρευσε, Ναύαρχε. Τελικά η Χούντα σας πρόλαβε.

Δε διέρρευσε από αξιωματικούς. Την τελευταία στιγμή, και παρά τις δικές μου αντιρρήσεις, το σχέδιο ανακοινώθηκε στον υπαξιωματικό –υπόλογο ασυρμάτου του «Θεμιστοκλής». Το «Θεμιστοκλής» ήταν το καινούριο αντιτορπιλικό. Και θεωρήθηκε, πως ο υπόλογος ασυρμάτου έπρεπε να ξέρει, για να συνεργασθεί. Από κει διέρρευσε το μυστικό.

-Για να είναι ολοκληρωμένη η εικόνα, θα ήθελες να μας πεις ποιο ήταν το σχέδιο δράσης όταν το κίνημα θα εκδηλωνόταν;

Αρχικά είχαμε αποφασίσει να εκδηλωθούμε στις 2 Απριλίου, μα αναβλήθηκε για μετά το Πάσχα, για τη Δευτέρα της Διακαινησίμου. Η εντύπωση, πως η προετοιμασία ήταν ελλιπής οδήγησε σε νέα αναβολή. Η τελική απόφαση ήταν για τη νύχτα μεταξύ 22 και 23 Μαΐου. Τα πλοία θα έφευγαν ένα-ένα από τον Ναύσταθμο. Το σημείο συνάντησής τους είχε ορισθεί έξω από την Ύδρα. Από κει, θα κατευθυνόμασταν όλοι στη Σύρο. Η Σύρος θα ήταν το κέντρο δράσης μας. Είχαμε διαλέξει αυτή, γιατί η στρατιωτική φρουρά της ήταν μικρή και με αξιωματικούς, κατά τις πληροφορίες μας, αντιδικτατορικούς. Ακόμα, υπήρχε το Νεώριο, που θα κάλυπτε τις επισκευαστικές μας ανάγκες. Από τη Σύρο θα απευθύναμε διάγγελμα στον ελληνικό λαό, που ήταν ήδη έτοιμο-το είχε φτιάξει ο διπλωμάτης Σέκερης, αδελφός του αξιωματικού. Μετά την απελευθέρωση της Σύρου θα ερχόταν η απελευθέρωση των υπόλοιπων Κυκλάδων. Η δεύτερη φάση προέβλεπε να κατευθυνθούμε και να αποκλείσουμε την Αθήνα. Να την αποκλείσουμε από τον Σαρωνικό και από το στενό της Εύβοιας. Θα σημειωνόταν έλλειψη τροφίμων, πανικός στη Χούντα, εξέγερση του πληθυσμού. Ο πληθυσμός ήταν έτοιμος να εξεγερθεί-το έδειξαν τα γεγονότα του Πολυτεχνείου, αργότερα. Η δικτατορία δεν θα είχε άλλη διέξοδο από την παραίτηση. Η εξουσία θα περιερχόταν στα κόμματα, θα σχηματίζονταν Οικουμενική Κυβέρνηση. Για να τονίσουμε τη συνέχεια προδικτατορικής και μεταδικτατορικής περιόδου, είχαμε αποφασίσει να διορίσουμε, στην πρώτη απελευθερωμένη πόλη, το Δήμαρχο που είχε καταργήσει η Χούντα.

-Όλα αυτά ήταν πολύ ωραία για να γίνουν πραγματικότητα. Τα πρώτα μηνύματα για τη διαρροή πότε τα είχατε;

Την ημέρα του Αγίου Κωνσταντίνου. Ο πλωτάρχης Γκίνης είχε βάρδια στον κλάδο επιχειρήσεων του ΓΕΝ. Διαπίστωσε ύποπτες κινήσεις ανθρώπων της δικτατορίας στο Επιτελείο. Στον Αντιπλοίαρχο Παππά έφτασαν πληροφορίες, ότι η Χούντα κάτι είχε μάθει. Το βράδυ μαζευτήκαμε στο σπίτι του Σέκερη. Αποφασίστηκε καινούρια αναβολή. Εγώ αντιπάθηκα. Τους είπα: «Ή μπαίνουμε αμέσως στα καράβια ή, αλλιώς ραντεβού στο ΕΑΤ/ΕΣΑ».

-Και είχες δίκιο. Τελικά, δεν κινήθηκε κανένα αντιτορπιλικό;

Το πρωί της επομένης, 22 Μαΐου, δεν είχε φανεί ακόμα καμία αντίδραση της Χούντας. Τέσσερα καράβια βγήκαν αρόδο και περίμεναν. Μόλις νύχτωσε, κατέβηκε στο Ναύσταθμο ο Αραπάκης, Αρχηγός του Στόλου τότε, και ο Αγγελής. Άρχισαν αμέσως συλλήψεις. Τα τέσσερα καράβια περίμεναν κάμποσες ώρες μάταια, κι ύστερα επέστρεψαν ένα-ένα.

-Τα υπόλοιπα είναι γνωστά –ΕΑΤ/ΕΣΑ, βασανιστήρια, αποτάξεις. Ναύαρχε, ας τελειώσουμε με μια ερώτηση τυποποιημένη, μα και τόσο σημαντική: πιστεύεις πως κάθαρση έγινε;

Η Δικτατορία άλλαξε αμέσως τα πάντα στις Ένοπλες Δυνάμεις: τη δομή τους, τις στολές τους, τα πάντα. Ξέρετε, πως όλα αυτά διατηρούνται; Ξέρετε πως σήμερα εξακολουθούν να ισχύουν οι νόμοι και οι διαταγές που φέρνουν φαρδιές-πλατιές τις υπογραφές του Παπαδόπουλου, του Ζωιτάκη, του Αγγελή; και αντιλαμβάνεστε ποια εντύπωση κάνει αυτό στους αξιωματικούς; Αλλά γενικότερα, κάθαρση δεν είναι η απομάκρυνση 10 ή 100 αξιωματικών. Θα μπορούσε να μη φύγει κανένας. Μήπως αυτοί που έφυγαν, είχαν όλοι τους περισσότερη ευθύνη από ορισμένους που έμειναν; Κάθαρση είναι η αλλαγή νοοτροπίας. Έπρεπε να γίνει πίστη στις Ένοπλες Δυνάμεις, πως η δικτατορία είναι ο μεγάλος ένοχος για την καταστροφή της Κύπρου, για την καταπάτηση των ελευθεριών του λαού. Αντί γι' αυτό, αφέθηκε να καλλιεργηθεί η μέθοδος του αποδιοπομπαίου τράγου: δεν έφταιγε η δικτατορία, έφταιγε ο Παπαδόπουλος, έφταιγε ο Ιωαννίδης, έφταιγε ο Αραπάκης, έφταιγε δεν ξέρω ποιος άλλος. Δεν θέλω να πω, ότι κακώς καταδικάστηκαν οι πρωταγωνιστές. Θέλω να πω, ότι κακώς δεν καταδικάστηκε η δικτατορία σαν σύστημα.

Μιλτιάδης Α. Παπαθανασίου

Γεννήθηκε στον Βόλο το 1928. Γιος γεωπόνου. Σπούδασε στην Μυτιλήνη και αλλού. Μπήκε στην Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1945 , απ' όπου απεφοίτησε ως σηματοφόρος μηχανικού το 1949. Σπούδασε μεταπτυχιακά στην τεχνολογία καυσίμων στην σχολή του ναυτικού των ΗΠΑ. Μετείχε στο κίνημα του Ναυτικού κατά της χούντας το 1973, οπότε συνελήφθη και αποτάχθηκε. Επανήλθε στο Ναυτικό με την μεταπολίτευση και αποστρατεύτηκε το 1981 με τον βαθμό του υποναυάρχου. Το 1983 επανήλθε ως έφεδρος στην επιτροπή αποκατάστασης αγωνιστών Εθνικής Αντίστασης. Του έχει απονεμηθεί ο τίτλος του επιτίμου υποναυάρχου. Παντρεμένος με 3 παιδιά. Ενεργό μέλος του κινήματος ειρήνης και πρόεδρος της Παναθηναϊκής Επιτροπής για την Διεθνή Ύφεση και Ειρήνη (ΕΕΔΥΕ) Ιδρυτικό μέλος του ΚΟΔΗΣΟ Μέλος της Κεντρικής Επιτροπής και του Πολιτικού Γραφείου του ΚΟΔΗΣΟ Υποψήφιος στην Β΄ Πειραιά με το ΚΟΔΗΣΟ και στην Α΄ Πειραιά με τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ Νομάρχης Δυτικής Αττικής από τον Σεπτέμβριο του 1989 έως τον Ιούλιο του 1990